

УДК 351.3+618.4

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЗА УМОВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Терентьєва А.В.

кандидат наук з державного управління, старший науковий співробітник
Український центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, м. Київ

Annotation

In article features of the organisation of acceptance of administrative decisions in the conditions of extreme situations are considered.

Анотація

У статті розглянуто особливості організації прийняття управлінських рішень за умов надзвичайних ситуацій.

Ключові слова

Управління, надзвичайна ситуація, рішення.

I. Вступ

На сьогодні у сфері цивільного захисту, в одній зі складових національної безпеки України існує необхідність вирішення нагальної проблеми розробки методологічних підходів обґрунтування прийняття управлінських рішень при комплексній дії факторів надзвичайних ситуацій, що мають невизначений характер.

II. Постановка завдання

Метою статті є висвітлення особливостей прийняття управлінських рішень за умов надзвичайних ситуацій.

III. Результати

Саме виникнення надзвичайної ситуації зумовлює необхідність мобілізувати для роботи з подолання наслідків значні матеріальні, фінансові та кадрові ресурси. Причому найбільш гостро постає питання оптимального, оперативного та адекватного використання ресурсів. Не слід забувати, що нерідко ціна успішного вирішення цього питання – людське життя.

За вищенаведених причин не викликає ніяких сумнівів важливість питання щодо ефективного управління процесом подолання наслідків надзвичайних ситуацій, особливо медико-санітарних.

За загальнозживаним визначенням, управлінське рішення – це акт, посередництвом якого здійснюється управлінський вплив на процеси, що потребують втручання (у нашому випадку – реагування).

Процес опрацювання управлінських рішень можна розподілити на процес підготовки прийняття управлінського рішення, безпосередньо прийняття, причому процес підготовки управлінського рішення має врахо-

увати складові елементи системи управління.

На стадії підготовки прийняття управлінських рішень необхідно дотриматися процедури, яка зазвичай складається з п'яти етапів. Розглянемо детально ці етапи.

На першому етапі з'ясовується проблема, яку необхідно вирішити, а також її причинно-наслідкові зв'язки, аналізуються результати цієї роботи та встановлюється здатність установи (закладу) вирішити цю проблему.

На другому етапі здійснюється глибоке системне вивчення самої проблеми та проводиться формування мети й проміжних цілей.

На третьому етапі з'ясовуються потенційні можливості системи управління для вирішення проблеми, що виникла, проводиться обробка та опрацювання різних варіантів вирішення цієї проблеми.

На четвертому етапі проводиться вибір варіанта вирішення проблеми, що виникла, а на п'ятому етапі здійснюється організація роботи з виконання прийнятого управлінського рішення та моніторинг перебігу його виконання з жорстким контролем часу.

Зазвичай загальноприйняті методологічні підходи до процесу прийняття управлінських рішень не повно відображають показники, що характеризують ефективність прийнятого управлінського рішення або (за необхідності) ряду рішень.

Це дослідження ставить собі за мету вдосконалення процесу прийняття управлінських рішень органами управління, Державною службою медицини катастроф, яка є складовою єдиної системи цивільного захисту, що спрямовані на підвищення ефективності діяльності зі збереження життя й здоров'я людей, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації.

Встановлено, що процес обґрунтування, прийняття та реалізації управлінських рішень має об'єктивні і суб'єктивні складові, чітку формалізацію та потребує інтуїції, навичок і знань особи, яка приймає управлінські рішення.

Для впорядкування процесу прийняття управлінських рішень як сукупності форма-

Держава та регіони

льних і неформальних процедур раціонально використовувати технологію прийняття рішення [1], що дасть змогу провести аналіз раніше прийнятих рішень та прийняти оптимальне управлінське рішення.

Цікавою є технологія прийняття управлінських рішень, що складається з декількох ітераційних етапів [2] (див. рис).

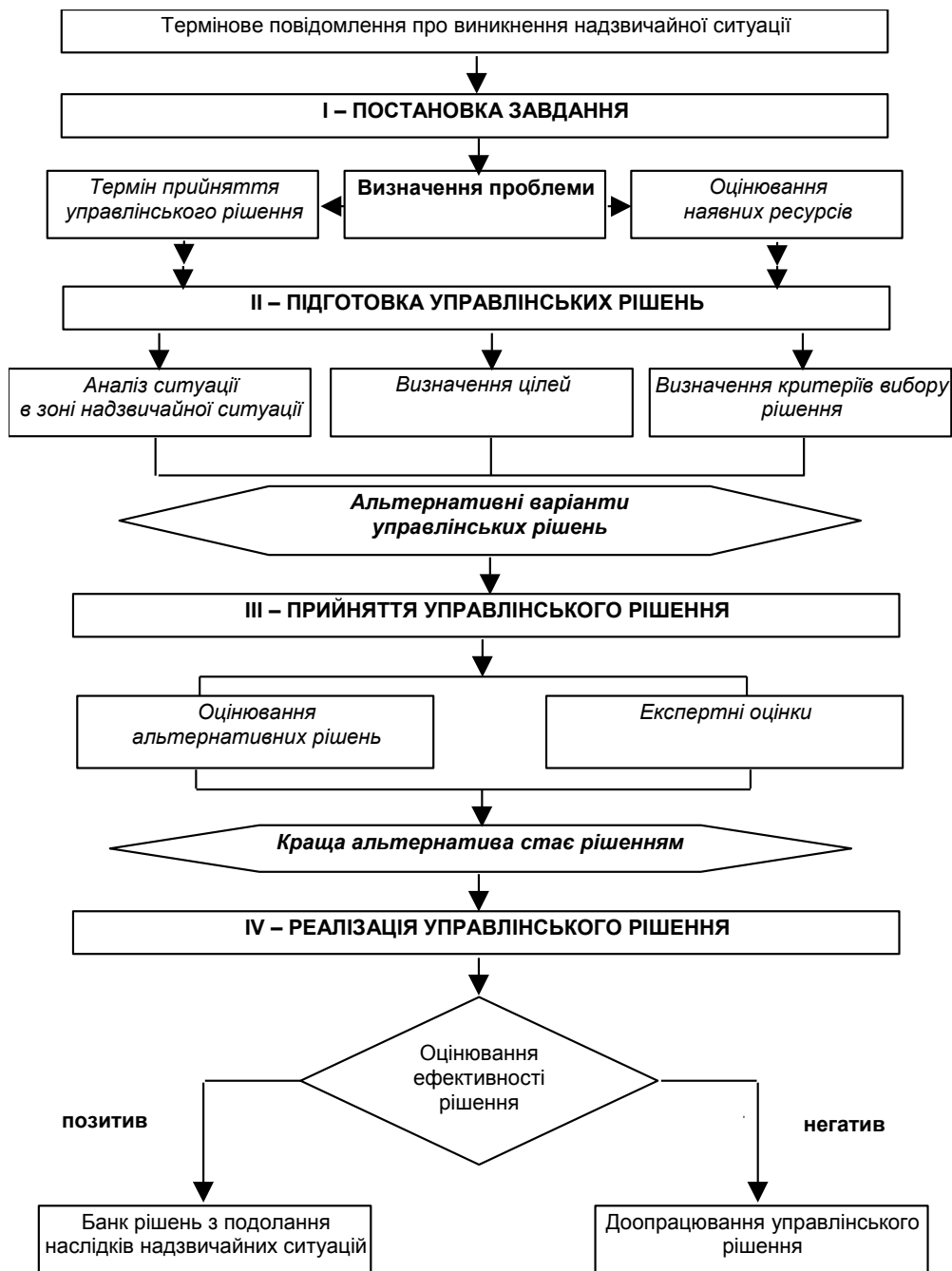

Рис. Процес прийняття управлінського рішення при подоланні наслідків надзвичайної ситуації

Укрупнено етапи є такими: I – постановка завдання; II – підготовка управлінських рішень; III – прийняття управлінського рішення та IV – реалізація управлінських рішень.

Перший етап – постановка завдання – включає в себе опрацювання інформації, що надходить безпосередньо із зони надзвичайної ситуації про оперативну обстановку, що склалася. Проводиться визначення проблем, що виникли, і моніторинг наявних

ресурсів для подолання наслідків надзвичайної ситуації.

На другому етапі – підготовка управлінських рішень – особливої ваги набуває визначення критеріїв вибору обґрунтованих управлінських рішень. Для цього можна використати декілька варіантів шкал, наприклад, якісні, кількісні, а також бальну шкалу оцінювання.

Від кількості показників, що використовуються для опрацювання управлінського рішення, залежить тип невизначеності (стохастичний, природний, поведінковий тощо).

На етапі прийняття управлінського рішення обов'язково розглядаються можливі альтернативні варіанти рішень з пошуком "кращого" і "гіршого" варіантів. На цьому ж етапі залучаються експерти для всебічного розгляду запропонованого рішення.

На четвертому етапі – реалізація управлінських рішень – потрібно не тільки мати систему організації та моніторингу дій органів управління системи охорони здоров'я, сил і засобів Державної служби медицини катастроф з виконання поставлених завдань, а й необхідно мати відповідну регламентовану процедуру оцінювання рішення за параметрами результативності, якості та ефективності. Подібне оцінювання слід проводити із залученням спеціалістів, що мають відповідний власний досвід подолання медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій.

Комп'ютерне моделювання варіантів управлінських рішень, проведене з використанням сучасних інформаційних технологій для процесів подолання медико-санітарних наслідків конкретних надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, дасть змогу використовувати ці варіанти рішень при складанні планів оперативного реагування на виникнення медико-санітарних наслідків. Прикладом цього може слугувати посібник для берегової охорони США [3], у якому наведені конкретні приклади та алгоритми дій на випадок виникнення надзвичайних ситуацій природного й техногенного характеру.

Дуже важливим моментом процесу опрацювання управлінських рішень з подолання наслідків надзвичайних ситуацій, особливо медико-санітарних, є оцінювання ефективності прийнятих управлінських рішень.

Після аналізу вітчизняного досвіду подолання медико-санітарних наслідків природного й техногенного характеру, що сталися протягом останніх 10 років, можна зазначити, що на професійному рівні не проводився вичерпний критичний аналіз дій органів управління щодо рівня оптимальності та результативності прийнятих управлінських рішень щодо подолання медико-санітарних наслідків. Прикладами цього можуть бути

такі резонансні події, як авіакатастрофа на Скнилівському летовищі, аварія з викидом фосфору у Львівській області, вибухи на складах боєприпасів у Запорізькій та Луганській областях та подолання наслідків стихійного лиха, яке сталося на Західній Україні влітку 2008 р.

Слід зазначити, що оцінювання якості пропонованих управлінських рішень необхідно здійснювати, спираючись на інформаційно-аналітичне забезпечення, що передбачає збирання та обробку оперативних даних із зони надзвичайної ситуації, та попередні розробки варіантів управлінських рішень з використанням математичного моделювання.

Звісно, досягнення найкращих результатів у процесі опрацювання управлінських рішень з подолання наслідків надзвичайних ситуацій можливе лише за умови поєднання методів, які визначаються рівнем проблеми та характером завдань, що потребують вирішення.

IV. Висновки

Підсумовуючи, слід зазначити, що опрацювання управлінських рішень у процесі подолання наслідків надзвичайних ситуацій, зокрема медико-санітарних, як найбільш важких і важливих, потребує вдосконалення не тільки завдяки використанню сучасних інформаційних технологій і потужного математичного апарату, а особливо аналізу вітчизняного досвіду подолання надзвичайних ситуацій та створення оперативних планів реагування на виникнення надзвичайних ситуацій на всіх рівнях системи державного управління.

Література

1. Кризовий менеджмент та принципи управління ризиками в процесі ліквідації надзвичайних ситуацій / С.О. Гур'єв, А.В. Терентьєва, П.Б. Волянський. – К., 2008. – 148 с.
2. Ямалов И.У. Моделирование процессов управления и принятия решений в условиях чрезвычайных ситуаций / И.У. Ямалов. – М.: Бином: Лаборатория знаний, 2007. – 288 с.
3. Руководство по управлению чрезвычайными ситуациями. Система управления чрезвычайной ситуацией (ICS) // Береговая охрана США. – Вашингтон, окр. Колумбия, 20593. – 2001. – 254 с.